

Bruksela, 25 kwietnia 2024 r.
(OR. en)

8947/1/24
REV 1

SOC 279
GENDER 64
ANTIDISCRIM 58
EMPL 164

NOTA

Od:	Prezydencja
Do:	Komitet Stałych Przedstawicieli / Rada
Dotyczy:	Kobiety w życiu publicznym – <i>Deбата orientacyjna</i>

Delegacje otrzymują w załączeniu notę orientacyjną przygotowaną przez prezydencję z myślą o debacie orientacyjnej na powyższy temat na posiedzeniu Rady EPSCO w dniu 7 maja 2024 r.

Kobiety w życiu publicznym*Debata orientacyjna***Zwiększenie reprezentacji kobiet w procesach decyzyjnych**

Równość płci jest prawem człowieka i jedną z podstawowych zasad UE zapisanych w traktatach i Karcie praw podstawowych. Celem jest urzeczywistnienie Unii równości, w której kobiety i mężczyźni, dziewczęta i chłopcy, w całej swojej różnorodności, mogą swobodnie podążać wybraną drogą życiową, mają równe szanse rozwoju i mogą w równym stopniu uczestniczyć w naszym europejskim społeczeństwie i mu przewodzić.

Komisja Europejska, poprzez pogłębione zaangażowanie polityczne w tej dziedzinie, daje przykład innym: po raz pierwszy w historii w kolegium komisarzy jest równa liczba kobiet i mężczyzn i utworzono stanowisko komisarza odpowiedzialnego za równość płci. W obecnej kadencji wszystkie instytucje UE dokonały znacznych postępów dzięki inicjatywom ustawodawczym mającym na celu wspieranie równości płci we wszystkich wymiarach. Konieczne jest, by procesy demokratyczne i struktury partii politycznych podążały za tymi osiągnięciami, miały inkluzywny charakter i odzwierciedlały różnorodność społeczeństwa europejskiego.

Pomimo długotrwałych wysiłków i niezaprzeczalnych postępów kobiety są jednak nadal niedostatecznie reprezentowane na większości szczebli podejmowania decyzji politycznych i w innych dziedzinach życia publicznego, zwłaszcza na stanowiskach ministerialnych i innych wysokich stanowiskach kierowniczych. Z analizy danych Unii Europejskiej, dostarczonych przez Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE), wynika, że kobiety stanowią średnio 39,5% posłów do Parlamentu Europejskiego i 32,8% posłów do parlamentów narodowych w państwach członkowskich UE, przy czym występują duże różnice geograficzne. Średnio kobiety zajmują jedynie 32,9% wyższych stanowisk ministerialnych i jedynie 35,7% stanowisk w ramach zgromadzeń regionalnych. Pełny parytet lub równowaga płci w reprezentacji politycznej istnieje w niewielu państwach członkowskich.

Dane są jeszcze mniej optymistyczne, gdy analizowane są konkretnie pod kątem równowagi płci w parlamentach oraz w samorządach lokalnych i regionalnych, co się tyczy stanowisk prezydentów, przewodniczących organów parlamentarnych lub kluczowych stanowisk obsadzanych na zasadzie mianowania. Nadal istnieje segregacja odnośnie do podziału tek ministerialnych i członkostwa w parlamentarnych grupach roboczych – niektóre dziedziny (obrona, finanse) są tradycyjnie zdominowane przez mężczyzn, w innych (polityka społeczna, edukacja) przeważają kobiety, co jest silnie skorelowane ze skutkami legislacyjnymi i budżetowymi, z korzyścią dla polityk zdominowanych przez mężczyzn.

Z perspektywy intersekcyjnej dane liczbowe dotyczące uczestnictwa kobiet pochodzących z mniejszości etnicznych, osób LGBTQIA+ lub kobiet z niepełnosprawnościami są niepełne, jednak wskazują na bardzo niski odsetek, a zatem świadczą o ograniczonej reprezentacji grup mniejszościowych i ich punktów widzenia.

Przeszkody dla równej reprezentacji kobiet na stanowiskach politycznych i kierowniczych

Kobiety pragnące uczestniczyć w politycznych procesach decyzyjnych napotykają przeszkody, które wynikają z różnych kontekstów kulturowych, gospodarczych i politycznych i są wbudowane w systemy wyborcze.

Po pierwsze, istnieją **powszechnie znane i od dawna utrzymujące się przeszkody, które uniemożliwiają kobietom zajmowanie politycznych stanowisk decyzyjnych lub które je zniechęcają do zajmowania takich stanowisk**, na przykład:

- Stereotypy płci i uprzedzenia ze względu na płeć istniejące w kulturze ogólnej nadal negatywnie wpływają na kobiety. Wychowanie chłopców i dziewcząt oraz negatywne stereotypy dotyczące kobiet i mężczyzn, w tym w mediach, dodatkowo ograniczają zainteresowanie kobiet i ich aspiracje zawodowe związane z zajmowaniem stanowisk kierowniczych w trakcie ich kariery zawodowej.
- Kultura polityczna zdominowana przez mężczyzn w partiach i instytucjach politycznych. Sposób organizacji partii politycznych, pełniących rolę strażników dostępu do urzędów politycznych, na przykład pod względem rekrutacji, przyjmowania i procedur wyboru, negatywnie wpływa na możliwości kobiet w zakresie obejmowania stanowisk przywódczych.
- Kwestia opieki i równowagi między życiem zawodowym a prywatnym. Wiele kobiet na kierowniczych stanowiskach boryka się z ogromnym obciążeniem pracą i pod względem potrzebnego na nią czasu, a jednocześnie odpowiedzialność za pracę w gospodarstwie domowym oraz opiekę nad dziećmi i osobami starszymi jest nadal nierównomiernie rozłożona.

- Nierówny przydział kluczowych zasobów, takich jak czas, środki finansowe i polityczne sieci kontaktów.
- Systemy polityczne mogą same w sobie stanowić potencjalną barierę instytucjonalną. Systemy większościowe są mniej skuteczne w promowaniu wybierania kobiet spośród kandydatów niż systemy polityczne, które opierają się wyłącznie na reprezentacji proporcjonalnej lub które zawierają element reprezentacji proporcjonalnej.
- W przekazie medialnym, w którym występują polityczki i przywódczynie, nadal widoczne są uprzedzenia ze względu na płeć: polityczki otrzymują w mediach znacznie mniej uwagi (17% mniej niż mężczyźni), a przekaz na ich temat często zawiera stereotypy płci (Van der Pas & Aldering 2020).
- Niedostatek kobiecych wzorów do naśladowania wynikający z wyżej wymienionych barier.

Po drugie, **pojawiły się nowe, trudne do przezwyciężenia przeszkody, które uniemożliwiają kobietom utrzymywanie się na politycznych stanowiskach decyzyjnych lub zmuszają je do ich przedwczesnego opuszczania**, w szczególności:

- Przemoc i molestowanie, których doświadczają polityczki, a także inne kobiety na stanowiskach przywódczych, ma efekt hamujący dla wszystkich kobiet rozważających karierę w życiu publicznym. Wiele polityczek i przywódczyń rezygnuje przed upływem okresu swojej kadencji lub nie sprawuje władzy przez długi czas.
- Coraz większy niepokój budzą złe traktowanie i przemoc, których doświadczają kobiety w polityce i życiu publicznym tylko dlatego, że są kobietami. Mężczyźni doświadczają złego traktowania o ogólnym bądź politycznym charakterze, natomiast polityczki padają ofiarą złego traktowania ze względu na ich tożsamość płciową, przy czym najgorszego traktowania doświadczają polityczki należące do mniejszości etnicznych.
- Kolejnym źródłem niepokoju są świadectwa obecnych i byłych polityczek, które w następstwie ruchu #Metoo zdecydowały się opowiedzieć o swoich osobistych doświadczeniach molestowania seksualnego. Nadal brak wewnętrznych zabezpieczeń przed seksizmem, molestowaniem i molestowaniem seksualnym, a także skutecznej sprawozdawczości i rozliczalności w ramach organów partyjnych i parlamentarnych. Kobiety kandydujące na stanowiska polityczne i parlamentarzystki zgłaszają również brak wsparcia i solidarności wewnątrzpartyjnej, gdy doświadczają złego traktowania.

- Badania pokazują, że kobiety zajmujące się polityką są atakowane nawet trzy razy częściej niż zajmujący się polityką mężczyźni, zwłaszcza w internecie (Daniele, Dipoppa, Pulejo, 2023). Przemoc wobec kobiet na stanowiskach decyzyjnych jest szeroko rozpowszechniona i w coraz większym stopniu przenosi się do świata wirtualnego, przybiera przy tym nowe formy takie jak wygenerowane komputerowo bez uzyskania zgody obrazy i filmy zawierające nagość (intymne wizerunki deepfake, cyberflashing) czy stalking w internecie. Jednak, choć przemoc w internecie już teraz bardzo często prowadzi do zastraszenia i traumy, może również być wstępem do przemocy poza internetem, powodując w skrajnych przypadkach kobietobójstwo – co pokazuje na przykład morderstwo posłanki Jo Cox w Zjednoczonym Królestwie. Także osoby LGBTQIA+ i pochodzące z mniejszości, które kandydują na polityczne stanowiska, są w nieproporcjonalnym stopniu narażone na przemoc.

Mechanizmy propagowania równości płci na stanowiskach politycznych

Niedostateczna reprezentacja kobiet w procesach decyzyjnych jest kwestią wieloaspektową. Środki, które należy podjąć, dotyczą nie tylko systemu wyborczego lub partii politycznych, ale mają szerszy zakres, w tym powinny obejmować polityki na rzecz równowagi między życiem zawodowym a prywatnym oraz polityki w zakresie zwalczania przemocy ze względu na płeć, wspierania bardziej równego podziału obowiązków opiekuńczych i domowych oraz przewycięzania stereotypów płci. Badania pokazują również, że w celu zwiększenia i zagwarantowania obecności kobiet w sprawowaniu władzy oraz pełnego wykorzystania ich talentów istnieje potrzeba stworzenia inkluzywnego dla wszystkich środowiska, w tym dla kobiet z grup defaworyzowanych. Jak przypomniano w przygotowanej przez Komisję strategii na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025 kobiety stanowią niejednorodną grupę i mogą doświadczać dyskryminacji intersekcyjnej z powodu kilku cech indywidualnych¹. Na przykład kobiety z niepełnosprawnościami często napotykają na przeszkody w korzystaniu ze swoich praw, w tym w obszarze uczestnictwa w wyborach i zaangażowania w procesy polityczne i decyzyjne.

¹ Zgodnie z art. 10 TFUE „przy określaniu i realizacji swoich polityk i działań Unia dąży do zwalczania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną”.

W strategii na rzecz równouprawnienia płci przypomniano również o tym, jak ważne są równe szanse uczestnictwa w kontekście demokracji przedstawicielskiej na wszystkich szczeblach. Komisja zobowiązała się do wspierania udziału kobiet jako wyborców i kandydatów w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2024 r., we współpracy z Parlamentem Europejskim, parlamentami narodowymi, państwami członkowskimi i społeczeństwem obywatelskim, m.in. przez finansowanie i promowanie najlepszych praktyk. Komisja podjęła również konkretne zobowiązania dotyczące stanowisk wyższego szczebla w swojej własnej administracji i do wspierania państw członkowskich w opracowywaniu i wdrażaniu skuteczniejszych strategii mających na celu zwiększenie liczby kobiet na stanowiskach decyzyjnych.

Jeśli chodzi o szerszą kwestię uczynienia środowiska pracy bardziej inkluzywnym, elastyczną organizację pracy dla rodziców i opiekunów przewidziano w dyrektywie 2019/1158 w sprawie równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, a także w dyrektywie 2006/54/WE w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy, która zapewnia również wzmocnioną ochronę przed dyskryminacją ze względu na płeć.

Zalecenie Komisji z 2023 r. w sprawie odpornych procesów wyborczych sprzyjających włączeniu społecznemu zawiera zalecenia dotyczące równości płci i określa szereg odpowiednich środków, które państwa członkowskie powinny wdrożyć.

Przyjęty niedawno akt o usługach cyfrowych oraz przyszła dyrektywa w sprawie zwalczania przemocy wobec kobiet mają na celu lepszą ochronę użytkowników poprzez zagwarantowanie przestrzegania praw podstawowych w internecie – dzięki ustanowieniu skutecznych ram przejrzystości i rozliczalności dla platform internetowych oraz zapewnieniu jednolitych i spójnych ram w całej UE. Akt o usługach cyfrowych zobowiązuje m.in. duże platformy internetowe do wprowadzenia skutecznych środków łagodzących ryzyko systemowe, w tym w odniesieniu do nielegalnego nawoływania do nienawiści lub cyberprzemocy wobec kobiet. Tak zwana dyrektywa o ochronie przeciwko powództwom typu SLAPP ma na celu ochronę polityków, dziennikarzy, aktywistów i innych osób przed groźbą bezpodstawnych lub stanowiących nadużycie powództw mających na celu uciszenie osób działających w interesie publicznym.

Na mocy niedawno uzgodnionej dyrektywy w sprawie zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej państwa członkowskie będą zobowiązane do wprowadzenia nowych narzędzi służących do walki z przemocą i mową nienawiści wobec kobiet w internecie i poza nim, a ważną rolę odgrywać przy tym będą platformy internetowe.

W przyszłym roku będziemy obchodzić 30. rocznicę przyjętych w 1995 r. deklaracji pekińskiej i pekińskiej platformy działania na rzecz kobiet, rozwoju i pokoju. W ramach pekińskiej platformy działania przypomina się, że równość w podejmowaniu decyzji ma zasadnicze znaczenie dla wzmocnienia pozycji kobiet. Ponadto Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet ustanawia prawo do udziału w życiu publicznym i politycznym i nakłada obowiązek podjęcia wszelkich odpowiednich środków w celu wyeliminowania dyskryminacji kobiet w życiu politycznym i publicznym oraz zapewnienia kobietom, na równych warunkach z mężczyznami, prawa do: głosowania i kandydowania w wyborach, udziału w sprawach publicznych, sprawowania urzędu publicznego i pełnienia funkcji publicznych oraz do uczestnictwa w odpowiednich działaniach społeczeństwa obywatelskiego.

Niniejsza debata będzie okazją do omówienia mechanizmów i środków niezbędnych do promowania równości płci w procesach decyzyjnych na szczeblu unijnym i krajowym. Mogą one obejmować środki instytucjonalne i strukturalne na szczeblu krajowym, takie jak reformy systemów wyborczych, obowiązkowe lub dobrowolne stosowanie parytetu w partiach, równowaga płci w strukturach zarządczych organów wyborczych, uzależnienie przydziału środków publicznych dla partii politycznych od parytetu płci, określenie na nowo struktur pracy oraz promowanie uwzględniania aspektu płci, w tym lepszego gromadzenia danych, ale także szkolenia, mentoring, finansowanie i inne wsparcie dla kobiet kandydujących na stanowiska, zwłaszcza dla młodych kobiet i kobiet z niedostatecznie reprezentowanych grup mniejszościowych. Ze względu na seksizm, molestowanie i przemoc, na jakie narażone są w szczególności polityczki, należy zwrócić uwagę na środki zwalczania stereotypów płci, mowy nienawiści i molestowania w internecie i poza nim.

W kontekście zbliżających się wyborów do Parlamentu Europejskiego oraz w ramach wysiłków na rzecz lepszego wyeksponowania polityki równości płci na forum Rady prezydencja belgijska przedstawia niniejszy temat do dyskusji oraz wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk z myślą o zapewnieniu kobietom bezpiecznego i równego otoczenia w życiu publicznym.

W związku z powyższym ministrowie są proszeni o przeprowadzenie debaty orientacyjnej w oparciu o następujące pytania:

- 1. Jakie strategie i mechanizmy na szczeblu krajowym opracował Państwa kraj, aby zwiększyć reprezentację kobiet w procesach decyzyjnych i wspierać równość płci na stanowiskach przywódczych?*
- 2. Jakie inicjatywy można podjąć na szczeblu UE, aby osiągnąć wyżej wymieniony cel?*